

NAINEN, MIES JA RAVINTOLA

JUHANI HAKALA

Ravintoloilla on Suomessa ollut inhimillinen tehtävä saattaa yhteiskunnan erottamat ihmiset yhteen ja rahastaa tästä huvista, kuten Pekka Sulkunen asian ilmaisee. Tähän tärkeään prosessiin on pyritty vaikuttamaan myös tänä vuonna 60 vuotta täyttävällä anniskeluohjelmalla.

Suomalainen mies on tarvinnut perinteisesti ”yhteyttämisprosessiin” kahta asiaa: tanssia ja alkoholia. Suuri osa suomalaisista parisuhteista on syntynyt urheilu-, nuorisoseurain- ja työväentaloilla, kunnes ravintolat omivat tämän tärkeän tanssittamistehtävän. Monille 1970-luvun alussa maalta kaupunkiin muuttaneille nuorille ravintola oli alussa ainoa ”Hyvä Ystävä”.

Sekä tanssi että alkoholi ovat olleet suomalaisten anniskelupoliittikkojen erityistarkkailussa.

Vuonna 1935 isivät raittiuspoliitikot ensi kertaa. Tanssiravintoloiden määrä putosi koko maassa 100:sta 20:een. Sodan aikana tanssi oli kokonaan kielletty. 1950-luvun alussa asetettiin työryhmä miettimään ravintolatanssin paheellisuutta. Tulos oli kuitenkin päinvastainen kuin oletettiin: ravintolatanssi vähentää alkoholin kulutusta, kun on vähemmän aikaa juoda.

Olen kovasti etsinyt tätä muistiota, joka mullisti 20 vuotta vallalla olleet käsitykset tanssin syntyisyydestä, mutta muistio on kadonnut.

Tanssihan on ainoa yhteiskunnallinen instituutio, jossa voi käydä käsiksi täysin vieraseen ihmiseen. Yrittäkääpä samaa kadulla.

Myös naiset olivat moralistien erityistark-

kailun kohteena kuten nykyäänkin. Jos näette ravintoloissa vanhempia hyvin pukeutuneita herroja, jotka tiirailevat tarkkaan tarjoilijoiden rintoja, on kyseessä korkeimman oikeuden tuomareita, jotka tekevät kenttätöitä. Heillehän on valitettu tarjoilijoiden paljaista rinnoista. Toisaalta voi kyllä kysyä, kuinka tarpeellista erilaisten ruumiinosien vilauttelu on asiakkaiden houkuttelussa.

Kiertokirjeessä vuodelta 1968 ilmoitetaan, että Alkoholi- ja ravintolaliikkeen ei puutu siihen, jos tarjoiluhenkilökunta tanssii asiakkaiden kanssa, mutta palkatut tanssityöt kielletään. Tuolloin ei enää otettu kantaa asiakkaiden ja tarjoilijoiden pukeutumiseenkaan, vaan ohjeessa sallittiin tarjoilijoiden läpinäkyvät puserot. Asiakkaista ei puhuttu mitään.

”Pari yksinäistä naista laski ravintolan tason”, todettiin eräässä 30-luvun tarkastuskertomuksessa. Miespuolisten tarkastajien mielestä (naispuolisilla ei ollut eikä ole nykyään kuin muutama) ilman miesseuraa olevien naisten sosiaalinen asema oli enemmänkin kuin kyseenalainen. Yleinen määritelmä oli ”prostituoitu tai puoliprostituoitu”. Näiden tarkastajien naiskäsitystä olisi ollut mielenkiintoista tutkia.

60-luvun lopulla annettiin ohje, että naisia tulee kohdella ravintoloissa kuin miehiä: ”Nykyisin on kokonaan luovuttu ajattelutavasta, että ilman miesseuraa olevien naisten asiakkaina esiintyminen sinänsä merkitsisi ravintolan tason laskua”, vaikka ilman miesseuraa olevat naiset aiheuttivatkin ”liikehtelyä ja joskus suoranaista ryntäilyä pöydästä toiseen”.

Ehkä pääasiallinen syy siihen, että naisia kohdeltiin kaltoin asiakkaina ja tarjoilijoina, oli se, että ohjeita oli tekemässä pelkästään miehiä. Esimerkiksi työväestön ravintoloissa sai 30-luvulla tarjoilijoina olla pelkästään miehiä, samoin baaritiskien takana. Tosin jälkimmäisen määräyksen kertominen ravintoloille ”unohtui”.

Tosin tarkastajat naiskauneutta ymmärsivätkin. Seuraavassa ote eräästä tarkastuskertomuksesta: ”WC oli kunnossa ja emäntä miellyttävä ja luottamusta herättävä”.

Ravintoloiden baarit sallittiin olympia-vuonna, mutta niitä koski 12 erityisehtoa. Pidän kovasti oheisesta perusteesta baarikiel-
lolle: ”Ns. baaritarjoilu on kokonaan kielletty. On pyritty siihen, että ryypyn saaminen ei käy nopeasti, vaivatta eikä ilman ajanhukkaa, vaan että ravintolavieraan on sitä varten ravintolaan tultuaan riisuttava päällysvaatteensa, valittava pöytä, tehtävä tilaus ja odotettava tilauksen suorittamista. Toisaalta on baari-kielolla tahdottu estää sellaisten naistarjoilijoiden käyttävien hyvin epämääräisten huvittelupaikkain syntymistä, jotka erinäisissä ulkomaan suurissa kaupungeissa ovat tavallisia.” Tuntuu joskus, että ainakin perustelun alkiosa on edelleen voimassa.

Teksti perustuu silloisen Alkoholiliikkeen johtajan tutkimusmatkaan Reberbahnille, jossa hän päihtyi ja putosi baarituolilta. Perimätieto ei kerro, saiko hän kokemuksia ”puoli- tai kokovartaloprostituoituista”.

Jo keskiajalla miehet valloittivat kapakat. Olisivatkohan naiset kostaneet, kun 1800-luvun loppupuolella turkulaisista kansankapakoista piti poistaa tuolit, jotta asiakkaat eivät viipyisi liian pitkään. Välillä niistä piti poistaa ikkunaverhot, jotta isännät löytyisivät helpommin kotiin viettäväksi. Miesten kotiinmenoa helpottamaan ruokatunnilla Englannissa-kin säädettiin pubien iltapäiväkiinniolo ensimmäisen maailmansodan aikaan. Toisen maailmansodan aikaan pubien ovet avautuivat myös naisille Kanadassa.

Ravintolan kodinomaisuutta kuvaa sekin,

kun eräs ravintolapäällikkö kysyi kanta-asiakkaalta, mitä tämä tykkäisi, kun tanssilattian reunaan laitettaisiin kaide. Mies suuttui ja tokaisi, että ”mitä p...kele sinä tykkäisit, jos sun olohuoneeseen tullaan laittamaan kaiken maailman kaiteita”.

Miesten ja naisten pukeutuminen on myös ollut erityishuolen kohde. Vuonna 1953 aihetta käsiteltiin seuraavasti: ”Kaulusköyhälistön elämäntyyliin kuuluu mennä myös ravintolaan samoin kuin vierailulle ja teatteriin herrasmiehen normaaliin tapaan puettuna. Esimerkiksi kaulukseton III hintaluokan ravintolassa iltaansa viettävä asiakas on tämän tason sovinnaisesta tyylistä poikkeava. Tanssiin osallistuvana jo saapasjalkainenkin asiakas on ravintolan yleistasoa pahoin alaspäinpainava näky, samoin korkeavartisiin ulkoilukenkiin pukeutunut nainen. I ja II hintaluokan ravintoloissa tanssiin voi osallistua miehiä hoitamattomassa, silitystä kaipaavassa, ilmeisesti työssä joka päivä käytetyssä puvussa ja naisia jopa jumppereissa, hattu tai jopa toisinaan virkattu urheilulakki päässä – näky, mikä korkeamman tason paikassa on lievästi sanoen odotusten vastainen.”

Samaisen moraalinvartijan mielestä ravintola oli 1930-luvulla useimmille asiakkaille paikka, ”missä he yleensä näkevät siistejä pöytätapoja ja oppivat miten väkijuomain parissa on julkisuudessa esiinnyttävä”. Ravintolat ovat ”kansalaiskouluja hyvään käytös- ja alkoholitapain levittämiseksi ja vakiinnuttamiseksi”.

Vaan ajat muuttuvat ja ohjeet sen mukana – ainakin Alkon ohjeet. Asiakkaita ärsyttävät nykyään eniten ravintoloiden omat määräykset: pukeutumismääräykset, ikärajat, sisään-pääsy- ja narikkamaksut, lasten oleskelu ravintoloissa illalla vanhempien ruokaillessa, vahtimestarit, sisäänpääsyn rajoittaminen jne. Ne kyllä usein tarjoillaan Alkon määräyksinä, kun Alko ei ole paikalla vastaamassa syytöksiin, ja ravintola pääsee helpommalla. Ja ovathan ne olleet Alkoholiliikkeen ohjeita – usein ennen toista maailmansotaa.